

Η θεολογική προσφορά του ιερού Φωτίου. Θαύμα & πρωτείο αληθείας (2ο Μέρος)

/ [Πεμπτούσία](#)

Σε μια τελευταία όσο κι εντυπωσιακή ανάλυση ο Φώτιος εξέφρασε και διέσωσε την έννοια της Τοπικής Εκκλησίας, μάλιστα δε σε σχέση με άλλες τοπικές Εκκλησίες. Το πρωτείο εξουσίας, που απαιτούσε η ρωμαϊκή Εκκλησία, πλήγωνε επικίνδυνα την τοπική Εκκλησία. Ο επίσκοπος της θα μεταβαλλόταν ως ένα σημείο σε όργανο διοικητικό, δηλαδή δεν θα ήταν «εις τόπον Θεού Πατρός», όπως θεολογούσε ο Ιγνάτιος, όπως δεχόταν η Ανατολική Εκκλησία και κατανοούσε ορθά ο Φώτιος.

Την τεράστια σημασία του προβλήματος αντιλαμβάνεται κανείς όταν αναλογισθεί ότι η Εκκλησία έχει δύο θεμελιώδεις πόλους: τον «ευχαριστιακό ρεαλισμό» και τη θεολογία του επισκόπου. Για τους έξω από την Εκκλησία μας οι δύο αυτοί πόλοι –πότε ο ένας, πότε ο άλλος ή και οι δύο μαζί –συχνά σκανδάλιζαν, σκανδαλίζουν και καταπολεμούνται. Ακριβώς διότι ούτε χωρίς πραγματική Ευχαριστία, ούτε

χωρίς αληθινό επίσκοπο που την τελεί υπάρχει Εκκλησία.

Στα πλαίσια του ένατου αιώνα, όπως και παλαιότερα, οι πάπες επιχείρησαν τη σμίκρυνση πρακτικά των αληθινών διαστάσεων του επισκόπου. Το έργο του Φωτίου όμως μηδένισε το σχέδιό τους κι έτσι ο επίσκοπος έχει στην Ανατολή τις πνευματικές διαστάσεις, που του δημιούργησε η κεφαλή της Εκκλησίας, ο Χριστός.

3. Η εκπόρευση του Αγίου Πνεύματος

Το άλλο σκέλος της μεγάλης θεολογικής προσφοράς του Φωτίου βρίσκεται στο πεδίο της Τριαδολογίας και της Πνευματολογίας. Οι φράγκοι θεολόγοι, χωρίς ισχυρά ορθόδοξη παράδοση, και οι ρωμαίοι θεολόγοι, με αμφίβολες θεολογικές προϋποθέσεις, δίδασκαν ότι το άγιον Πνεύμα εκπορεύεται και από τον Υιό. Δίδασκαν το Fillioque που μερικοί από αυτούς και κυρίως οι Φράγκοι τα πρόσθεταν στο σύμβολο της πίστεως.

Η Ανατολική Εκκλησία διαισθανόταν ότι με τη διδασκαλία αυτή νοθευόταν η πίστη στο Θεό Πατέρα, που τον δεχόμεθα μοναδική πηγή των δύο άλλων προσώπων. Συνειδητά η ασυνείδητα δηλαδή με τη νέα αυτή διδασκαλία γίνονται δύο οι πηγές, οι αρχές των προσώπων, ο Πατήρ και ο Υιός. οπότε πρέπει να αμφιβάλει κανείς και για την ενότητα της θεότητας και για την ομοουσιότητα του αγίου Πνεύματος προς τον Πατέρα και τον Υιό.

Το Fillioque λοιπόν δεν ήταν γνήσια θεολογική πρόοδος, αλλά μερική ανατροπή της πίστεως της Εκκλησίας, που ως τότε είχε κατακτηθεί κι εκφρασθεί με δραματικούς αγώνες και φωτισμό του αγίου Πνεύματος.

Τον χαρακτήρα της νεωτεριστικής αυτής δυτικής διδασκαλίας, τη λανθασμένη βάση της και την ανατρεπτικότητά της, κατόρθωσε να καταδείξει θεολογικά ο ιερός Φώτιος. Με τη βοήθεια της Παραδόσεως, τη σύντομη μελέτη και την καθοδήγηση του αγίου Πνεύματος φάνέρωσε την αλήθεια κι έτσι φάνηκε καθαρά ότι το Fillioque δε στηρίζεται, δεν είναι πραγματικότητας, είναι φανταστική αλήθεια και γι' αυτό θέτει σε κίνδυνο σοβαρό την ίδια τη σωτηρία εκείνου που την αποδέχεται.

Οι συνέπειες της θεολογίας αυτής στη ζωή και το φρόνημα των πιστών έγιναν γρήγορα σαφείς: μετά τον ένατο αιώνα η ορθόδοξη Εκκλησία έχει σαφέστερη απ' όσο πριν τη συνείδηση του τρόπου της εκπορεύσεως του αγίου Πνεύματος, και είναι απόλυτα σίγουρη πως το Filioque συνιστά κακοδοξία. Ακόμα και οι δυτικοί έκτοτε προσπαθούν να ερμηνεύουν το Filioque τους έτσι ώστε να μην νοθεύεται η τριαδολογία. Αυτά οφείλονται στον ιερό Φώτιο, που και γι' αυτό λειτουργεί στην Εκκλησία ως μεγάλος Πατήρ και Διδάσκαλός της.

4. Το πρωτείο αληθείας

Εάν η θεώρηση του προσώπου και της θεολογίας του ιερού Φωτίου γίνει με πρίσμα ευρύτερο, που όμως δεν θα παραμορφώνει το πρόσωπο και τη συμβολή του, τότε θα κάνουμε διαπίστωση μεγάλης σημασίας.

Ενώ οι ρωμαίοι επίσκοποι ήσαν αυτοί που γενικά διεκδικούσαν πρωτείο, η Εκκλησία, Ανατολική και Δυτική, αποδέχθηκε τότε άμεσα ή έμμεσα τη θέση και τη θεολογία του Φωτίου. Οι ρωμαίοι επίσκοποι ζητούσαν να επιβληθούν, νομίζοντας πως έχουν ειδική γι' αυτό εξουσία. Δεν είχαν όμως αλήθεια γνήσια να επιβάλουν γι' αυτό ούτε κι εξουσία στις άλλες Εκκλησίες. Ο Φώτιος, έχοντας την Παράδοση, προσπάθησε και φανέρωσε την αλήθεια τη σχετική με τα προβλήματα της εποχής. Δε μιλούσε για εξουσία. μοχθούσε για την αλήθεια, που μόνη αυτή εξασφαλίζει τη σωτηρία. Το γεγονός όμως ότι η αλήθεια δόθηκε στο Φώτιο που μοχθούσε, γι' αυτήν και όχι στους πάπες που ζητούσαν εξουσία, σημαίνει ότι ο Φώτιος είχε πρωτείο και όχι οι πάπες, σημαίνει ότι του Φωτίου και όχι των παπών η άποψη έπρεπε να υιοθετηθεί. οι πιστοί έπρεπε να φρονούν, να ζουν όπως ο Φώτιος. Επομένως στην Εκκλησία ο κανόνας είναι να επιβάλλεται η αλήθεια και αυτός που εκφράζει την αλήθεια.

Τούτο είναι αυτονόητο διότι έσχατο μέτρο και κριτήριο στην Εκκλησία είναι η αλήθεια. Τα προνόμια και τα πρωτεία εξαρτώνται μόνο από την αλήθεια. Γι' αυτό και άλλου είδους πρωτεία στην Εκκλησία δεν υπάρχουν. Υπάρχει μόνο το πρωτείο της αληθείας, που τον ένατο αιώνα δόθηκε από το Θεό στο πρόσωπο του Φωτίου.

Το πρωτείο της αληθείας, που μπορούμε να το διαπιστώσουμε και να το παρακολουθήσουμε σε όλη την ιστορική πορεία της Εκκλησίας, δε σχετίζεται με τόπο, γιατί το Πνεύμα, όπου θέλει πνει. Δε συμβιβάζεται με αξιώσεις κοσμικές, με διεκδικήσεις προνομίων, διότι ο Θεός αδιαφορεί γι' αυτά.

Και η Εκκλησία ειδικά σήμερα, που ταλαιπωρείται μεταξύ εκκλησιαστικοφανών σχημάτων, καιρικών παραδοσιακών μορφών, συγχρόνων προβλημάτων και αληθείας, θα κερδίσει στην πνευματική αυτή πάλη ζωής και θανάτου, μόνο εάν

ακολουθήσει τα ίχνη του ιερού Φωτίου, εάν δηλαδή ζήσει τη γνήσια Παράδοσή της, εάν θυσιάσθει για τα προβλήματα της εποχής, εάν δείξει απόλυτη εμπιστοσύνη στο φωτιστικό άγιο Πνεύμα. Γένοιτο.

(από το βιβλίο: *Η προσωπικότητα και η θεολογία του Μεγάλου Φωτίου. Επίσημοι λόγοι εκφωνηθέντες επί τη ιερά μνήμη του κατά τα έτη 1970-2010*, Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήναι 2011, σσ. 201-207).